

Številka: 8-IV-738/2-O-08/DV
Datum: 18.12.2008
Zveza: 0652-3/2008

Zavod za gozdove Slovenije
Večna pot 2
p.p. 2971
1001 Ljubljana

ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE			
CENTRALNA UPRAVA			
18.12.2008			
Šifra zadeve	Priloge	Vred.	
8HS 523-12/08		✓	

Zadeva: **Pisno stališče po Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah**

Spoštovani!

Zavod RS za gozdove, Večna pot 2, p.p. 2971, 1001 Ljubljana (v nadaljevanju: ZGS) je z dopisom št. 0652-3/2008, prejetim dne 15.12.2007, zaprosil Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana pridobitev pisnega stališča za odvzem velikih zveri iz narave za leto 2009 na podlagi 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah.

Vlogi je bilo priloženo strokovno mnenje za odstrel velikih zveri v letu 2009, ki ga je pripravil Zavod za gozdove Slovenije.

Pisno stališče za odvzem velikih zveri iz narave za leto 2009 vam posredujemo v prilogi.

Lep pozdrav,

Pripravila:
Damjan Vrčec, univ. dipl. biol.
naravovarstveni svetovalec

Sonja Rozman Bizjak, univ. dipl. biol.
naravovarstvena svetovalka

dr. Darij Krajčič
Direktor

Priloga:

- Pisno stališče o odvzemu velikih zveri iz narave za leto 2009

PISNO STALIŠČE O ODVZEMU VELIKIH ZVERI IZ NARAVE ZA LETO 2009

- I. Pisno stališče se podaja na podlagi 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07 in 96/08; v nadaljevanju: Uredba).
- II. Pisno stališče se podaja za rjavega medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in navadnega risa (*Lynx lynx*), ki so uvrščeni v poglavje A priloge 1 Uredbe.

RJAVI MEDVED (*Ursus arctos*)

III. Stališče do odvzema iz narave po 7. členu Uredbe

Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) v strokovnem mnenju predlaga odstrel 70 osebkov rjavega medveda v letu 2009. V strokovnem mnenju je navedeno, da obstajajo razlogi za dovolitev odvzema rjavega medveda iz narave v skladu z:

- 2. alinejo (zaradi preprečitve resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju),
- 3. alinejo (zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje) in
- 6. alinejo prvega odstavka 7. člena Uredbe (zaradi selektivnega in omejenega odvzema iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu).

V strokovnem mnenju ZGS je navedeno, da je intervencijska skupina za rjavega medveda v letu 2008 odločila in preselila dva medveda iz urbanega okolja v gozdnato območje v Sloveniji. Ni pa navedeno ali je bil ta poseg uspešen ali ne. ZGS se v strokovnem mnenju tudi ni opredelil do drugih možnosti ali ravnanj, s katerimi bi dosegli enak učinek kot z odvzemom iz narave in ki ne škodujejo ohranitvi ugodnega stanja populacije rjavega medveda.

Podatki o številu primerov škode, ki jo je povzročil rjavi medved na posevkih, domačih in gojenih prosto živečih živalih, čebelah, ribah in ostalem premoženju, kažejo, da je število škodnih primerov v letu 2008 primerljivo z letoma 2005 in 2006. v letu 2007 je bilo škodnih primerov pol manj, kar je bilo pričakovano glede na dober gozdni obrod. Strategija upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji, ki jo je leta 2002 sprejela Vlada RS navaja kot ukrep varstva rjavega medveda tudi »odvzemanje medvedov iz narave na osnovi bioloških in ekoloških dejstev, ne pa iz trofejnih in ekonomskih razlogov«. Za primer, ko bi bil odvzem upravičen iz ekonomskih razlogov navaja strategija kot ukrepa sožitja človeka z rjavim medvedom »izvajanje preventivnih zaščitnih ukrepov za preprečevanje ali omejevanje škode« in »zagotavljanje hitrega izplačevanja odškodnin v primeru, ko škode ni bilo mogoče preprečiti«. Glede na to, da se oba ukrepa že izvajata, menimo, da škode, ki jih povzroči rjavi medved niso in ne smejo biti razlog za odvzem rjavega medveda iz narave.

Strokovno mnenje ne navaja niti enega zabeleženega primera napada medveda na človeka. Po izjavi ministrstva (Sestanek delovne skupine za načrtovanje upravljanja z velikimi zvermi z dne 20.12.2006) se povprečno zgodita 1-2 napada rjavega medveda na človeka letno. Menimo, da je zaradi zaščite ljudi upravičen poseg v populacijo rjavega medveda v omejenem obsegu.

V strokovnem mnenju ZGS tudi ni zabeleženo stanje populacije, vendar pa strokovno mnenje navaja dve študiji, ki sta podali podatke o velikosti populacije in njeni usklajenosti v okoljem. Skrbinšek in sod. (2008)¹ podaja le oceno velikosti populacije rjavega medveda, ne podaja pa ocene stanja populacije v Sloveniji. Jerina in Adamič (2008)² pa navaja, da je velikost populacije po visokih odvzemih v zadnjih letih v upadanju. Strokovno mnenje tudi ne navaja, da je populacija neusklajena z okoljem. Na podlagi navedenih škod in rezultatov analize (Jerina in Adamič, 2008) lahko sklepamo, da populacija ni stabilna in da je v upadanju. S tega stališča je vsakršen poseg v populacijo nepotreben, vendar pa strategija upravljanja z rjavim medvedom razlaga, da je »v naših razmerah z vidika ohranitve medveda popolna prepoved odvzema docela neprimerna«. Odvzem določenega števila medvedov je v Sloveniji nujnost, ki omogoča medveda ohranjati v prosti naravi v sožitju s človekom (Strategija..., 2002). Na podlagi strategije menimo, da je upravičen odvzem rjavega medveda iz narave, ki pa mora biti trajnosten.

Menimo, da je odvzem rjavih medvedov iz narave upravičen zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi in zaradi selektivnega in omejenega odvzema iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu. Nikakor pa odvzem rjavih medvedov iz narave ni upravičen zaradi preprečevanja pojavljanja škod.

IV. Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

ZGS je predlagal odstrel 70 osebkov, kar pomeni, da bo odvzem rjavih medvedov iz narave znašal 85-90 osebkov, saj je potrebno k odstrelu prišteti še odvzeme osebkov, ki so posledica naravne smrti, prometnih nesreč ipd. Strokovno mnenje ZGS ne podaja ocene o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije, zato podajamo svojo oceno.

Odvzem osebkov iz narave mora temeljiti na oceni velikosti populacije, rodnosti, smrtnosti in migracijah. Oceno velikosti populacije rjavih medvedov v Sloveniji sta podali dve študiji. Jerina in Adamič (2008) navajata velikost populacije rjavega medveda okoli 320 osebkov, Skrbinšek in sod. (2008) pa ocenjujeta populacijo na okoli 430 osebkov. Monitoring na stalnih števnih mestih 2003-2008 navaja, da je v populaciji povprečno 12% medvedk, ki imajo mladiče tekočega leta, povprečno pa ima 1,82 mladiča. Podatki o odvzemih medvedov iz narave kažejo, da je smrtnost rjavih medvedov v Sloveniji skoraj v celoti podvržena vplivu človeka. Največji del smrtnosti predstavlja odstrel, drugi del smrtnosti pa so prometne nesreče. Smrtnost, ki ni pogojena od človeka, predstavlja le majhen del. Jerina in Adamič (2008) navajata, da je predstavljal naravni pogin in drugi razlogi smrtnosti, ki niso posledica odstrela ali povoza, 4% odvzema iz narave med leti 2003 in 2006. Slovenska populacija rjavega medveda je močno povezana s populacijo medvedov na Hrvaškem. Posledica te močne povezanosti so migracije preko meje. Mnenja strokovnjakov so, da v Slovenijo iz Hrvaške letno imigrira okoli 10 medvedov več kot pa jih na Hrvaško emigrira. Jerina in Adamič (2008) navajata da je bila povprečna rodnost v letih 1998-2003 28,2%, povprečna smrtnost pa 24,8% (tu so prišteti vsi medvedi, ki so bili odvzeti iz narave na območju Slovenije tudi imigranti).

¹ Skrbinšek T., Jelenčič M., Potočnik H., Trontelj P., Kos I. 2008. Analiza medvedov odvzetih iz narave in genetsko-molekularne raziskave populacije medveda v Sloveniji. Zaključno poročilo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo

² Jerina K., Adamič M. 2008. Analiza odvzetih rjavih medvedov iz narave v Sloveniji v obdobju 2003-2006, na podlagi starosti določene s pomočjo brušenja zob. Končno poročilo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire

Na podlagi zgoraj navedenih dejstev ugotavljamo, da se letno skoti okoli 70 mladičev (če populacija šteje 320 osebkov) oziroma 95 mladičev (če populacija šteje 434 osebkov). Za ohranjanje populacije na obstoječi številčnosti, bi torej lahko dovolili odstrel 50 oziroma 75 osebkov, saj je od te ocene potrebno odšteti še 20 medvedov, kolikor je pričakovana smrtnost zaradi razlogov, ki niso posledica odstrela.

18. septembra 2008 se je na Ministrstvu za okolje in prostor sestala Strokovna komisija za podporo pri načrtovanju upravljanja z velikimi zvermi, ki se je dogovorila, da je potrebno glede na nova dejstva, ki sta jih prinesli raziskavi (Jerina in Adamič, 2008; Skrbinšek in sod., 2008) zmanjšati predlagani odstrel za obdobje med 1.10.-31.12.2008 zmanjšati z 22 osebkov na 11 osebkov. Ta dogovor bi moral biti formaliziran v novem pravilniku, ki bi določil višino, območja, čas in način odvzema rjavega medveda iz narave, vendar ta pravilnik ni bil sprejet. Po podatkih, ki jih je posredoval ZGS v svojem strokovnem mnenju in podatkih, ki jih je ZGS posredoval na sestanku komisije ugotavljamo, da je bilo v obdobju med 18.9.2008 in 10.12.2008 odvzetih iz narave 26 osebkov, od česar je odstrel predstavljal 22 osebkov. Tako lahko ugotovimo, da dogovor komisije ni bil upoštevan. Ker je jesenski odstrel presegel dogovorjeni odstrel za 11 osebkov, je to potrebno upoštevati pri načrtovanju odstrela za leto 2009. Mogoč odstrel je tako potrebno zmanjšati na 39 oziroma 64 osebkov.

Analizi medvedje populacije v Sloveniji (Jerina in Adamič, 2008; Skrbinšek in sod., 2008) dajeta različni osnovi za določanje višine odvzema rjavega medveda iz narave. Glede na to, da še ni doseženega strokovnega konsenza glede velikosti populacije rjavega medveda v Sloveniji smo se odločili uporabiti načelo previdnosti. 130r. člen Pogodbe o Evropski Uniji³ med drugim navaja, da mora cilj okoljske politike (visoka raven varstva okolja) temeljiti na previdnostnem načelu. Načelo previdnosti je po Raffensberger in Tickner (1999)⁴ »moralno in politično načelo, ki določa, da v primeru posega ali strategije, ki bi lahko povzročila resno ali nepopravljivo škodo javnosti, v primeru znanstvene nesklepčnosti o posledični škodi, breme dokaza pade na tistega, ki se zavzema za dejavnost«, pri čemer je potrebno poudariti, da je ohranjanje narave in s tem tudi ohranjanje rjavega medveda bistvena javna korist. Temu načelu sledi tudi direktiva o habitatih, slediti pa mu mora tudi nacionalna zakonodaja.

Predlagamo, da se za leto 2009 določi odvzem največ 59 osebkov rjavih medvedov iz narave, pri čemer odstrel ne sme presegati 39 osebkov. Ta odvzem po našem mnenju ne bo škodljivo vplival na ugodno stanje populacije rjavega medveda v Sloveniji.

Odstrel naj bo razdeljen tako, da bo za osrednje življenjsko območje medveda določenih 33 osebkov za robno območje pa 6 osebkov. Redni odstrel, ki ni realiziran v posameznem življenjskem območju rjavega medveda, se ne prenaša v drugo življenjsko območje. Redni odstrel se mora načrtovati tako, da se vsi osebki, ki so bili odvzeti kot izredni vštejejo v kvoto rednega odstrela, ali povedano drugače, izredno odstreljeni osebki zmanjšujejo število redno odstreljenih osebkov.

V. Časovno obdobje v katerem se lahko izvede odvzem iz narave

Redni odstrel naj se izvede v skladu s strategijo upravljanja z rjavim medvedom in sicer med 1.1.2009 in 30.4.2009 ter med 1.10.2009 in 31.12.2009. Vsaj dve tretjini rednega odstrela naj se izvede v spomladanskem roku.

³ Pogodba o Evropski uniji. 11992M. 1992. Official Journal C191

⁴ Raffensberger C. in Tickner J. (ur.). 1999. Protecting Public Health and the Environment: Implementing the Precautionary Principle. Washington, Island Press

VI. Geografsko območje na katerem se lahko izvede odvzem.

Predlagani odstrel naj se v letu 2009 razdeli v osrednjem življenjskem območju tako, da se v Kočevsko-Belokranjskem LUO na loviščih Loka pri Črnomlju, Sinji vrh, Črnomelj, Banja Loka-Kostel, Kočevje, Mala gora, Struge na Dolenjskem, Draga, Osilnica, Velike Lašče, Lazina, Velike Poljane, Loški potok, Ribnica, Dolenja vas, Sodražica, Turjak, Predgrad, Dragatuš, Dobropolje, Suha krajina in Taborska jama ter lovišča s posebnim namenom Medved, Snežnik Kočevska Reka in Žitna gora dovoli odstrel 15 osebkov, v Notranjskem LUO na loviščih Begunje, Cerknica, Cajnarje, Grahovo, Rakek, Žilce, Lož-Stari trg, Iga vas, Babno polje, Gornje jezero, Kozlek, Trnovo, Mokrc, Rakitna, Tabor Zagorje, Prestranek, Javornik-Postojna, Pivka, Borovnica, Nova vas, Ig, Rakovnik-Škofljica in Tomišelj ter lovišča s posebnim namenom Jelen in Ljubljanski vrh dovoli odstrel 15 osebkov in v Zahodno visoko kraškem LUO na loviščih Planina, Hrenovice, Bukovje, Črna jama, Idrija, Javornik, Krekovše, Col, Kozje stena, Nanos, Trebuša, Logatec (del lovišča severno od avtoceste Ljubljana-Razdrto), Hotedršica, Trnovski gozd in Vrhnika (del lovišča južno od železniške proge Ljubljana-Postojna) dovoli odstrel 3 osebkov, ki se skladno s strategijo upravljanja z medvedom razdeli po težnostnih razredih kot kaže Preglednica 1.

Preglednica 1: Razdelitev odstrela po lovsko upravljavskih območjih in po težnostnih razredih v osrednjem življenjskem območju rjavega medveda

Lovsko upravljavsko območje	Težnostni razredi			Skupaj
	do 100 kg	100 – 150 kg	150 kg in več	
Kočevsko-Belokranjsko	12	2	1	15
Notranjsko	12	2	1	15
Zahodno visoko kraško	2	1	0	3

Predlagani odstrel naj se v letu 2009 razdeli v robnem območju tako, da se Kočevsko-Belokranjskemu LUO na loviščih Suhor, Metlika, Gradac, Adlešiči, Vinica, Smuk-Semič, Krka in Grosuplje, Novomeškemu LUO na loviščih Plešivica – Žužemberk (levi breg reke Krke), Toplice, Padež, Novo mesto, Dobrnič, Gorjanci, Brusnice, Orehovica, Šentjernejski, Trebnje, Veliki Gaber in Mirna peč, Posavskemu LUO na loviščih Kostanjevica na Krki, Podbočje, Cerklje ob Krki, Čatež ob Savi in Mokrice, Zasavskemu LUO na loviščih Višnja gora, Ivančna gorica in Šentvid pri Stični (južno od avtoceste Ljubljana – Korenitka), Primorskemu LUO na loviščih Senožeče, Timav – Vreme, Slavnik – Materija, Žabnik – Obrov, Podgorje, Videž – Kozina, Gaberk – Divača, Vrhe – Vrabče, Raša – Štorje, Bukovca, Brkini, Prem in Gradišče – Košana in Notranjskemu LUO na lovišču Zemon dovoli odstrel po enega osebka, ki se skladno s strategijo upravljanja z medvedom razdeli po težnostnih razredih kot kaže Preglednica 2.

Preglednica 2: Razdelitev odstrela po lovsko upravljavskih območjih in po težnostnih razredih v robnem območju rjavega medveda

Lovsko upravljavsko območje	Težnostni razredi			Skupaj
	do 100 kg	100 – 150 kg	150 kg in več	
Novomeško	1	0	0	1
Kočevsko-Belokranjsko	1	0	0	1
Notranjsko	1	0	0	1
Primorsko	1	0	0	1
Posavsko	1	0	0	1
Zasavsko	1	0	0	1

Redni odstrel, ki je načrtovan za robno območje, se v primeru neizvršitve, ne sme izvesti v osrednjem območju.

VII. Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Načrtovani odstrel naj se izvede v osrednjem območju vrste rjavega medveda z visoke preže, v robnem območju vrste rjavega medveda praviloma z visoke preže, lahko pa tudi na katerikoli način v skladu s predpisi s področja divjadi in lovstva, razen s pogonom, pritiskom in brakado.

Ob odvzemu osebkov iz narave naj se ravna v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave, divjadi in lovstva ter veterinarstva. Odstrel naj izvedejo upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom na način lova v skladu s predpisi s področja divjadi in lovstva. V primeru, da je potrebno iz narave odvzeti medvedko z mladiči, se vedno najprej odvzamejo mladiči in šele nato medvedka.

VIII. Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Nadzor odvzemov iz narave naj vrši Zavod za gozdove Slovenije in inšpekcijske službe Inšpektorata RS za okolje in prostor ter Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano. Vse najdene mrtve osebke (celoten osebek ali le dogovorjeni vzorci), katerih smrt ni posledica odstrela ali prometne nesreče, naj se posreduje Veterinarski fakulteti, da ugotovi vzrok smrti. Ugotovitve se naj posreduje Ministrstvu za okolje in prostor ter Zavodu RS za varstvo narave in Zavodu za gozdove Slovenije.

IX. Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Drugi pogoji, ki bi vplivali na ugodno stanje drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

X. Pozivamo, da se okrepi izvajanje nekaterih ukrepov določenih v strategiji, kot je na primer »preprečevanje in omejitev posegov in dejavnosti v življenjskem prostoru« rjavega medveda, pri čemer gre predvsem za nesprejemljivost spodbujanja ovčereje na območju velikih zveri, izboljšanje »izvajanja preventivnih zaščitnih ukrepov za preprečevanje ali omejevanje škode«, pri čemer mislimo predvsem na določanje in iskanje novih, učinkovitejših ukrepov, in predvsem »informiranje ljudi o biologiji in ekologiji rjavega medveda, o priporočenem ravnanju ob srečanjih z medvedom, o neposredni prisotnosti medveda ipd.«. Predvsem osveščanje ljudi o medvedovih potrebah je bistven ključ do sožitja človeka z medvedom.

VOLK (*Canis lupus*)

XI. Stališče do odvzema iz narave po 7. členu Uredbe

Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) v strokovnem mnenju predlaga odstrel 17 osebkov volka v letu 2009. V strokovnem mnenju je navedeno, da obstajajo razlogi za dovolitev odvzema volka iz narave v skladu z:

- 2. alinejo (zaradi preprečitve resne škode, zlasti na posevkih, živini, gozdovih, ribiških območjih in vodi ter drugem premoženju),
 - 3. alinejo (zaradi zagotavljanja zdravja in varnosti ljudi, vključno z zračno varnostjo, ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialna ali gospodarska, in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje) in
-

